

TANDORI DEZSŐ

„Menj, dobogtasd meg szíved”

ÚJABB MONTAIGNE XXI. FELÉ

Egy mód

Megmondjam, az író milyen? Olyasmi, hogy vegyünk két embert a környezetéből. Ők sok mindenért tisztelik egymást, nem mondom azt, hogy „sőt”, nem, annyira *nem*, de más dolgokban – talán kölcsönös – kifogásaik is vannak, vannak ilyen jelek egymás iránt. Mármost igaz az is, hogy az író mondatokat ír, mert épp elegendő példa mutatja ezt mostanság mifelénk, mostanság, hogy Virginia Woolf munkái nagyobb bőségben megjelennek. S ha igaz ez, akkor az író meglehetősen ennyivel: én ezt a mondatot például így alakítottam, sőt. Így, hogy betoldottam, folytatásnak vettem a „vannak ilyenjeik egymás iránt”-ot. Mert egyrészt a gondolatritmusos ismétlés. Másfelől a „milyenmi”-re az „ilyenjeik”. Csak épp magam nem állnék meg az író ilyen meghatározásánál.

Ha nem harcosan állítja valaki, hogy az író = a mondat, a nyelv, főleg ha rengeteg mindennel rögvést ellene nem mond emez állításának, nekünk sincs okunk kifogásolni őt. Meghazudtolja azonban az „az író = a mondat, a nyelv” állítás, ha épp a mondat-nyelvszerűségű írónál mégis oly fontos, nyilvánvaló, miről ír, azzal van benne a közmegegyezésben, a „diskurzusban” (hm, elfogadom e szót, mint a magas gyógyszerárakat, de nem akarom hallani összegét, ahogy a téli villanyszámláét sem, legföljebb kiegészítem a minálunk itt a befizetést végző illető ebbéli kasszáját! de meg ne tudjam), együtt ezzel a kánonban. Mert ez, mi más lenne, ha nem ez, a kánon, s bár nem tudjuk, kiken múlik, kinek minek a közmegegyeződése a kánon (jaj, ha hiú létét magam is támasztom emez okfejtéssel! negligálnám! az író az is, aki a kánont negligálhatja, a főszerkesztő, szerkesztő, kritikus, történész, esztéta, előadó stb., sikerre törő író a kánont nyilván nem hagyhatja figyelmen kívül). De mást ígértem.

Azt, füstmilánosan fonva itt nem a mondatot, hanem a mondatnál igenis többet, hogy megmondom, milyenmi az író. S két illetőnél már tartottunk is ekképp.

Az író az, hogy – ez egy tarthatatlan mondat lesz, formai mód, mégis „egy mód” – van ez a két illető. Persze, már ez is elegendő határozás lenne. Nyilván olvassák ezek ketten az írókat annyira-amennyire, az átlagosnál jobban, messze így. S egymással nem mindenben harmonizálnak. Fene tudja, hogyan s mit. Bajuk sincs egymással. Tisztelik egymást, kölcsönösen jelesre tartják a másik érdemeit. No. Az író olyasmi, hogy két ilyen, egymással nem harmonizáló, ám az íróval kapcsolatban lévő illető kb. ugyanazt mondja az íróról. Pl. hogy a pakliból minden lapot elemeznek, csak – megnevezik! – egy magas, igen magas értékű lapot nem. Mondjuk, négy ilyen lap van a pakliban, mondja szerényen az író, ő esetleg a pikk király vagy a treff ász, s ezt a lapot nem elemzik. Az író, a szellem tehát

olyasmi, hogy – isten tudja! – meg lehet egyezni felőle a különben annyira különböző il-
letőknek. És akkor nem is mondtam a poént: „Öcsi, bár te nem vagy semmiképp se a szív
király, na, a kör ász, menj, próbáld megdobogtatni szíved, ne ezeken vackolj örökké, ne
ezekkel, ne, hogy ezekkel folyton vackolódsz, az legyen.” Ez feltétlenül egy karakteriszi-
kus mondat megint, ugye? Formája mennyiben határozza meg tartalmát?

Jó, hát az írók se annyiban szokták, hogy „rohadna meg már az egész micsoda!” – vagy
hogyan „ó, beh csodás!”

Helyben és tovább

Helyben járunk-e, kell kérdeznie a XXI. századi Montaigne-kandidátusnak, ki is szíve va-
lamiféle megdobogtatásából (megdobogott? sem?) hazatért, s folytatja ezt, helyben-e, ha
már-már a tudathasadságig vagyunk megannyi dolgunkban kétfélek, kétfélén határozni
készek, merő ellentmondás, mint Rilke így, csak épp nem „gyönyörűség”, mert hogy ez
nem az!?

Helyben járunk-e azzal, hogy végsőkéig önellentmondásos mindenféle döntési lehető-
ségünk? Menjünk vagy maradjunk? Tegyük, ne tegyük. S egyképp, érezzük így, egyképp
volna lehetséges mindkettő. Kedvenc szavunk itt: sőt. Minden az egyik megoldás mellett
szól. Ám cselekedjünk így. Ám cselekednénk. De akkor azonnal elkezdnek más mindenek
a másik megoldás mellett szólni.

Amikor geometriainak, végtelenesnek, halmazosnak látszó amatőr, írói elemzésekre
kényszerültem (belülről; Merengés és Vezérlés, de jó cím lett volna ide, most már mind-
egy, magunk tiltakozunk általgán: „Ne mindenre J. A.-t!” ergo?), csak erről kellett – volt
muszáj – beszélnem, mert ezen merengtem így imperatívé. Azon kb., hogy van, egyrészt,
a mikróig-leosztott, vagyis az alpesi sízők a nyaktörő, látványos pályán nyaktörő, látványos
lesiklással, 130 km/h, végül három századmásodperccel jobb időt érnek el, mint tár-
suk, vagy öt századdal jobbat, rosszabbat, s ez adja helyezésüket, sikerüket, nagyságukat.
A bobosok, szánkósok, szelektosok még ezredmásodpercekben is mérik a dolgot. S mégis,
íme, itt ámulunk az alpesi lesiklókon/nál, hogy az az egy ezredet közelítő időegységcske
másfél métert is jelent, igen, ki kell számolni, idő-táv stb., tehát ha (képtelenség) egymás
mellett száguldanának le a szélességében, adottságaival (verekedést elkerülendő, mert
egyetlen páros se érne le akkor) egyetlen embert túró-bíró pályán, lenne jól látható kü-
lönbség. Itt ámulunk, s nem az országúti kerékpárosok, mondjuk 257 km-es szakaszának
hajrájánál, ahol 6 óra 11 perc 48 másodperc alatt futnak be (talán itt tizedeket etc. nem
mérnek azért), és a kerék gumijának vastagsága csak az a távolság, mely az elsőt a máso-
diktól elválasztja. De együtt jönnek!!!

Ez nekünk a lényeg. Megvan „Egyetlen Minden”. A mezőny. Az élboly. Vagy ha ketten
maradnak így, hárman: vannak ketten, hárman. Látjuk a történetet. Ha Eberharter, Raich,
Maier stb. összesen 4 századmásodperccel van egymástól, hitetlenkedünk. Hogy lehet
az, hogy volt 5 kanyar (sok lesikló panaszkodik is: 3 kanyar elegendő! ez nem óriás mű-
lesiklás! ez lesiklás! de hagyjuk), volt három elfogadható, jó eredményt ígérő nyom, vo-
nalvezetés, volt a telejegesedő pálya lassan, voltak a „bordák”, tehát a talajegyenetlensé-
gek, melyek „megdobják” a sízőt. S a többi. És ebből kijön 1:57,87, 1:57,90, 1:57,92 mint
idő. Nem látjuk, hogy ez egy méter, egy-hetven stb. Ahogy a kerékpárosoknál látjuk. Mert
egymás ellen mennek a pályán. Egyidejűség van.

Kicsi, nagy, vegyes. Nem pedig „Több Minden”. A több minden nekünk kevesebb, mint a minden (az egy minden). Amikor döntenünk kell, az egyik megoldás az Eberharter, a másik a Raich, a harmadik a Maier. Nincs egy-mezőnyben, egy-országúton a magunk két vagy három döntési lehetősége. Csodálatos ily szempontból az ifjúkor, az ifjúság! Egyszerre van vágy, törekvés, semmittevés, természet, ezen belül társas érzület, páros érzület, gerjedelem stb. Hogy szépen mondjam. Sok évtized múltán, már akinél, ezekből külön dolgok lesznek. A Lazio és a Schalke futballcsapata, Pantani kerékpáros halála, a londoni maraton befutója, egy zsoké és egy ló stb. Nincs többé hasadás nélkül az, hogy valaki szerelmesét – pláne közben a másik ember szerelmesét – vállal átkarolva nézi a versenypálya mögött felkelő holdat, vagy az albergóban ott a borjuk-sílécük, és ők is szerelmesen száguldanak le, miközben odahaza, ahol élnek, visszavárja őket jól fizetett állásuk, vagy még csak pompás ösztöndíjuk, sőt egymást is hamarost elhagyják, és új célok felé sietnek. Hasadtság, habozás nélkül. Rikkantgatnak, ők a Maier, a Raich, a Kosztakova, az Ivica! Ők. Osztatlan.

Egy-mindenek ők.

Kezdetben...

...az irodalom is az

Vagyis az volt. Az írás. Ha van „élet+irodalom”, és egy Egy Minden (hol kicsivel írom, hol naggyal, engedtessek!). Alkonyfényben bringázott, motorozott be a csoport a célba. Még Valentino Rossi harca Biaggival a motoros GP-pályán, Schumacheréké, az is Egy Minden. Az íróké olyan, mint az alpesi sízőké. Egymástól függetlenül, más időkben, netán más talajviszonyok stb. közt száguldanak le... de ezt már mondtuk. A hasadtság, mely az olyan íróban, amilyen e sorok szerzője, törvényszerűen adódik: törvényszerűen adódik. Ezt kell, megmosolyogtatón bár, mondanunk. Mert nem az van ám, hogy élet+irodalom = Egy Minden, s ettől annál zártabb egység a dolog, már dehogy! A maga bomlasztó elemeit az élet is, az irodalom is „beviszi” a kapcsolatba, s nem sok időt jósolhatunk a frigynek. Holott, boldogra-boldogtalanra, az ilyen „élet+irodalom” léleknél (szellemnél etc.) a dolog nem is képzelhető másként. Csak hogy így van. Ha van. S akkor?

Akkor: ha valami élet-módot (például hogy az illető, bár ilyet kimondani nem szabad!) furcsálkodás fogad, ha már-már megütöztetőnek minősítetik, nem is merem folytatni, mi minden éri az élet-mód vivőjének fejét, emez élet-vitelért, logikus, hogy irodalma sem lehet „a helyén”. Hiszen egy itt a „minden”. Nála egy. Nem absztrakt elszigeteltségben síkklanak le a sízők (na kösz, konkrét azért az!), hanem esetleg nizzai külnegyedeken, üres gyárkerületeken át, másutt pálmafák alatt, zúgópatatok támfalainak élén kialakított serpentine országúton vágat a mezőny, mely akkori Egy Minden, ha némelyek belőle már annyira leszakadtak, baleset miatt, vagy mert a hegyet nem bírják, vagy ki tudja, hogy holnap nem is indulhatnak.

Az élet+irodalom egy-mindenét élő-csináló író ezért válik egy idő múlva épp saját következetessége folytán hasadtabbá, hasadtta. Kérnek tőle valamit? Ah, ő ezt egyszer másnak már elutasította, sőt többeknek. De aki kéri a dolgot, úgy érzi, ő, a kérő, más. Ő egyetlen, egyedi, mindenki-feletti eset. Hm. Az élet+irodalom figura balhéba keveredik. Mert igaz valóján nem tehet mást: csakis „elutasító” lehet. És így tovább. Nem megyek el, nem adom oda, nem szereplek többé, nem utazom, még jó, ha vannak olyan belső paran-

csok, külsők, hogy nem ehetem zsíros deszkát, nem ihatom a magam napi bormennyiségét, sört helyette, azt se, mert kihíztam minden nadrágot! Még jók az ilyen egyszerűbb esetek.

Ha valaki megkérdené

Igen, ezt (valahogy ezt): „És most akkor ez neked így jó? Így jó ez neked?” Értsd, ez dobogtatja meg a szívedet? Hát nem, persze, nem. Az ilyen élet+irodalom a végső következetességében eléggé szívhűtött állapot. Bizony az, eléggé.

S feledvén, mit is akartunk mondani, magát az írást itt bevégezzük. Megyünk, összeszedni mégis az út során elhullajtott „sok minden dobbanást”, kotrunk jegyzeteink közt, azaz visszafelé haladva felszámoljuk a firkamennyiséget, hogy egy ponton, mert az írás szegény terjedelme többet mégsem bír, ezt is abbahagyjuk.

Ezt a matériánkat nevezzük így: „Törmellék”. Mindig is ezt tettük. A pusztá tör, hát képzavar, nem szívdobbanás ez itt mind? Vagy nem találja el a szívet, nem szúrjuk szíven magunkat a megállapításainkkal, töprengéseinkkel, nem, s inkább a szívenszúrtság forgácsa az, amit jegyezgettünk. Mintha a Szalmabábu, vagy kicsoda, likes mellkasa-zsákjából dőlne a forgács, a szliács. Tehát, innen:

Törmellékek

A legfőbb lenne ez: már jókor szálljon el bizalmad. Igen ám, de a kapcsolat dologi is. Mindent nem hagyatsz abba. (Nem kommentálom a szavak használatát. Ld. „minden”).

Felírtam: „Mindent tőlem akarnak.” Ez badarság. Csak összejött: hét teljesíthetetlen kérdés, ebben öt kellemetlenség, három döntéskényszer... jött, mondom, négy nap alatt. S ezért estem ily túlzásba: mondtam valakinek: jó lesz a nyár, mert reggel, ha az utcán járok... most... Sötét van? Ezt kérdezte a másik fél. Nevettem. Nem. Fél kilenc tájt, mikor igenis világos van már, minden más ember is ott jár az utcán. Hm. Tarthatatlan mondas a részemről: hogy „és zavarások ők nekem, zavarnak”. S mégis ez az érzet. Mely az élet+irodalom érzületéből (az érzület a gyűjtőbb fogalom!) adódik.

Sajnos, az utolsó napokban elég sok – és súlyos – kellemetlenség volt (itt, irodalom), és nemcsak érintőleges. Előjött a kérdés, kérdésem: így hogyan érdemes élnem? mennyiben? Lásd a *zen satori*. De nem is csak ily nyugalom. Eleve hogy ennyi idő után... egy különlegesen nehéz év után... sikeresnek mondható év után.

Hanem emez év, a Sakk Utáni Év, az a „Mi lesz a 65. mező?” éve hogyan volt sikeres? Maradtak a nagy munkákért az igen alacsony bérek (honorárium). Maradtak a megfalsuló munkatársi viszonyok. (Nagy munka – különösen nagy falsum. S ezek más mód folytatódnak.) Maradtak a – tisztelet a kivételeknek – megbízhatatlan kiadók, ily viszonyok. Huzavona itt-ott a publikációkkal. (Holott, mint Déry aposztrófálná, „írónk” így igazán nem panaszkodhat.) Szerencse volt-e, majdnem-tragédia a tűzoltóautó? Mely keresztülment volna rajtam, ha az általam „meghatározott” irányról így letért, s magam nem értem el elhatározásomtól, csak fizikailag voltam lassú alája lépni? Nem itt jövök-e én is a képbe? Nem túl sokat akarnék meghatározni?

Nem túl sokat akarnék. Határozottan nem.

És jött, átnyúlva a fura 66-os évbe annak állagossága, hogy mégis „nánon”. Ennek szerteágazó megfelelői. Az ebből tovább alakuló – mint kémcsőben a vegyszer szemcséje, „kivirágzó” – bonyodalmak. Vagy csak kényszerű ráismerések. Kivirágzik a vegyszer szemcséje: el sem tagadhatom magam elől, hogy ilyen ő. Eljött, hogy le kellett írnom ezt a király–ász-hasonlatot, hallomás alapján, hogy ki kellett, tessék, ez és ez az írás engem meghamisít, elbagatellizál (kell itt az „el”?), honnan „el”, egyébként? És máris benne vagyunk a Sok Minden kontinuumban, melynél az Egy Minden akkor is jobb, ha tolongást jelent az országúton mint pályán.

Franc se vonult el, mondom a legelején említett egyik – a közelebbi – illetőnek. Mindennütt próbálkozom ma is. De vannak, akikkel csak a Legyek, a Gyűrűk, a Szögletzászlók, a Sarki Balesetek Urának kérdéseiről lehet beszélni. „Milyen világvárosias kis trafik”, mondom egy így felfedezett boltocskában. S helyettesíti nekem ez a csekély üzlet a világvárosok tényleges megfelelőit. Sőt. Donát névre hallgató kis medvémmel, kit ott vettem az újra-cigi mellett (újra cigi! tarthatok valahol! a bort kirúgtam, a sör el, a sört könnyen, magával a sörrel, mert még jobban hizlal, sokba kerül, cipelni kell, és egyáltalán, és a sör után, a semmi intervallumban kell a cigi; és milyen ihletett-lófogadói ösztönrel, már ha épp ihletetlen fogadtam lovat, akkor voltam ilyen, szúrtam ki a kirakatban a Peter Stuyvesant-t, bevezető áron van újra! a kis trafik, nem messze a piacaim egyikétől, s a háztól, hol apám meghalt), Donátomat meg is mutattam a köv. helyen. Igenis akarok kapcsolatot tartani.

De csak akarnék. Röviden ez.

Én csak, jegyeztem fel, mondtam a magamét, írtam a magamét, nem olvasták, aztán csodálkoznak, mikor kiderül, az „élet” rész nálam ez, s része annak, hogy „irodalom”. Akikre ez áll, nagyon áll!

Bár igaz: olyan életet élek, melyet nagyobb létszámmal nem „érthetnék”. S ha ez az állapot rossz is nekem, még mindig jobb, mint ha magyarul kezdem, s akkor kezdek igazán süllyedni. Mondat: nem kell mondani, hova. „Mélybe, mocsárba” stb. De mondatkérdés ez? Csak kérdem. Minden szándék nélkül.

Egy eset, a mostani két kellemetlenből: ama pillanatban mondom ezt, amikor épp engedtem. (Még nem dőlt el.) „Ha nem engedtem volna, most magamtól viszolyognék, annyira viszolyogtató volt, amennyire te nem és nem engedted.” Viszolyogtató? Csak emberi, érthető. Viszont: megértem – s akkortól már én nem engedek. Ez is fura.

Élet-módom esszenciája, ha van: a konkrét esetekben, ha már odáig jut, nem érthető, nem megértethető stb.

Ma, február 18-án halt meg életkori rekorder mezei verebünk, Rudi. 14 és fél évnél is többet élt nálunk.

Ma kilenc éve halt meg, 10 és fél évesen, veréb zojónk, szegény Mokkánk. Aki hozta hozzánk, találója, megmentője, öngyilkos lett. Két madaras ismerősünk is öngyilkos lett, mondja mellettem „az egyik illető” (közelim).

Csodás délután lett volna e tegnapi, e „ma”. Ha belejön egy telefon. Valami rólam szóló írás korrekt, udvarias, mégis rémes megvitatása.

Ha rajtam nem követelnek semmit (nem ismernek, azért!), én sem követelem másokon, hogy ismernének (ismerjenek). Nem én.

Nincs jobb, mint a furcsa bevezetőárú (hosszú úval!), botlós küszöbű állapotoknál, ha kezdeti nehézségekkel bár, állandósult a dolog úgy, ahogy létező, ahogy kölcsönösen élhető, a kapcsolat gyakorolható. (Nem jár estre, előadásra, dedikálni, de nem utazik, múzeumba se jár, éttermekbe se, kirándulni, nem jár a Dunára stb.) Ennek nem a „nem és nem!” a lényege, hanem ha „igen” ez, ha „nem”, ha „zen satori”, ha kényszerekből (is) kialakult mód, a lényege, ha van az: harmonikus az élet-mód, az élet+irodalom.

Nekem ez a dolgozni része, de nekem az életem része. Te kérsz valamit, én nem akarom, nem „bírom” adni, azt tudod, dolgoz csorba lesz, de lásd e, csak az, hogy erről egy órája telefonálunk, már ennyi és most, már visszavet ez, ennyi, csak a jegyzeteléstől is, tehát a dolgomban, eleve megcsalom az életemet, mert ha másnak nem, hát neked se, és ez már a több-minden szerencsétlen teste, az ő mindene = neki a „minden”, az én mindenem az nekem a „minden” stb.

Végül valahogy lesz.

De a kis trafikba nem tudok úgy menni akkor, hogy megdobbantsam szívem. Csak akkor, ha ezek a „minden-kérdések” tisztázódtak.

Kérdések csak úgy tisztázódhatnak, ha nincsenek.

De mindig lesz az egyik európai államelnök stb. számára három másik, amelyek szorinthe jogalap nélkül ül össze, szövetkezik, dönt. És valamelyik „igazi” lesiklónak túl sok, a másikkal túl kevés lesz a kanyar az egyik vagy a másik pályán, és e hasonlatokkal még alig is mondtunk valamit.

Ha már így van több-minden (hű, egybe írtam!?), hogy összeegyeztethetetlen a két fél kérése, követelése, régen rossz. (Mindem, ami rossz, „régen” rossz. Ebben nincs frissülés, új termés.) És ha azt mondd, erkölcsi kérdés, ne tedd meg neki se, ha a másikkal nem tetted meg, kórust fognak alkotni (Kafka-eset!), s együtt mondják: „De piszok ez!” Rólad mondják. Ha a legújabb követelőnek mégis engedsz, azt mondják a többiek: „A rohadék, neki bezzeg megtette.”

A két „fél” vicces esete, üssük el a dolgot így: „Hogyan csinált 48 órát a 24 óras nappal? Egyszerű. A nappalt éjjé, az éjt nappallá tette.” Feltéve, hogy 12-12 órák a ráták.

Más feljegyzés: „Épp a gondolati írás jó arra, hogy ne kelljen mindenem gondolkozni aztán. (Ne kelljen mindenem gondolni. Főleg a Nem Egyetlen Mindenre. Ó, első kötetem címe, kit érdekel ma, ez lett volna, s így lett volna az: „Egyetlen”. Evidencia helyett lett a habozó Hamlet. Jó?)

Érzem, milyen nehéz bárkivel „teljes körűen” beszélnem. Vigyáznom kell, hogy: azért, mert nem tudok senkivel teljes körűen beszélni, ne higgyem, én vagyok a leginkább teljes körű, *all round*, a legteljesebb körű, a legteljesebbkörű, s más képtelenségek. Fura: írni. Ha senki nincs. Akkor lehet. S mégis: vigyázni kell, épp eközben, hova, kinek írok. Holott sehova, senkinek. Amíg konkrétan is nem írok. Akkor megint más. Írni = nem ugyanaz!

*

Ide kellett az átúszó csillag!

A minap jelent meg rólam valami. Szerzőjéről: milyen aktuális, hogy a tragikumérzék kihál. Hogy kihál a mások élményeinek fontossága iránti érzék. Nem az számít, hogy a két illető közül távolibbam ennek az embernek nevét sem hallotta (én sem) eddig. De hogy a legenyhébb meghatározás is ez: nem érintette meg irányom, írásom, az, amit írok, ezt a alakít, aki rólam írt.

Hogyan tekintik, kik róluk írnak, tárgyainkat névértéküknél fogva jelentéktelennek, kik róluk írnak! Vége! Mert akkor baj van velem; baj lesz az egésszel; általam jön létre, révémen, ami létrejön... még ebben is (bár Kafka nem mérvadó!) az író a hibás.

Egy biztos: bármilyen is vagyok, én a „régí” vagyok. De ennek nincs érvényes igazolása. Jelenlétek mámorában etc. Azonosulások állítólagos lehetőségeiben. Inkább: maradjunk egymástól távol.

Hogy még... pardon... hogy bár még Totyi *van*, egy szar az életem. Aztán még ő sem lesz. Ha ez: túl súlyos. Miért hagyom, hogy szar legyen az életem? bárméddig is? és ha akárkit involvál is ez, miért hagyom? De – tenni? (Musil etc. irány!) Mit tegyek? Nem, hogy mit tehetnék. Mit „tegyek”.

Nehéz, hogy „légy engedékenyebb”. – Erre: „De nem engedődik.” A lényegtelen viszonyokban a válasz. Akkor az a baj, hogy natúr nem vagy. (Nem értem e följegyzésemet.) Igen, talán: a viszony kevesebb, mint a natúr létezés. Igen. De hogyan legyél natúr, ha valaki valamit kér tőled, nem adhatod meg... már nem natúr a létezés attól, hogy kérés kapcsolatban vagy. De milyen kapcsolatban légy? A közöny véletlenszerűségében? A (ritka) mámor extázisának szellemcsúcsain? Stb. Míndig kérnek tőled valamit, elvárnak, s ha mások nem te magad, mert cselekszel, úgy akarsz cselekedni, hogy megfelelj. Etc.

Ha natúr vagy, írtam tovább, akkor vagy megfelelő. Mert nincs minek megfelelni (alacsonyabb szintre szállnod nincs hogyan), mert nincs relációs tér. De ki vagyok én, mondom magamnak, ki vagy te, hogy megítéld ezt?)

„Ha vanról van szó, csak a teljes magány van.” Ez is igaz.

*

Ami a legfontosabb, muszáj némán lekínlódni. Semmi „szó”.

*

Napjaimat „itthon” is gyötrelmesen húzom le. Joggal félek, másutt végképp kínosan. Tartalmatlanul. Nem szabad felsorolni az ürességeket. Mert hátha segítenek (itthon), hátha ott segítenek. (A mellékes cselekvések. Iszol, újságot olvasol, befordulsz egy utcáron, valahol leülsz, eszel.)

Nem maradt szenvedélyed. A bio-gyógyszer sem (pl.), pedig még költeni is hajlandó voltál rá. Kicsit fájjon valamim, az unalomnál jobb a forrósuló délutánokon, mikor azt élvezed végső menedékül, hogy jó meleg van a lakásban. Totyi már alszik, egymagad vagy. Fájjon, de múltjon el. (S ha éjszaka nem múlt el, múltjon el hajnalra, holnapra, egyre a kicsinyes számíthatás. Bezzeg a „komoly” fájdalom!)

*

„Ki ismer, ki követ?” Ekkor látod, mily kicsinyesek e kérdések. Feltevésükkor. Ugyan, hová? Honnan? Mely állagból, leosztásból? Kik közül?

Totyival minden nap rettegés. lesz-e holnap? Ezt nem lehet megmondani, elmondani, rögzíteni. Mit követne bárki is? Mi volna racionálisan, érzelmi racionalitással is fogható dolgod, közlendőd? Ki követhet így „a la Montaigne XXI.”, ki hiszi el neked? De nem az elhíthetés a lényeg. Ugyanígy: nem a „senki se”, az se a lényeg? Talán.

*

Aprólékos alaposság hitelével írsz. Ha csak nagy vonalakban sem olvassák el, amennyi mindent írtál, amit írtál, hogyan lehetne reménye, hogy bárki is követ? Követ, nem mint hívő, de követi soraidat, megítélésre végül. Nem egyszerűbb a lesiklásért „izgulnod” akkor? Bemenni, kiemelni egy Tuborgot a hűtőből, zsebből meginnod a havas Duna-parton? Jaj.

*

Akkor kivel miről beszélek? Irodalmárokkal is, a beszélés: több-e, mint a csarnokban? Ez: „Hogy van?” kérdi meglepően a hátsó sorból az épp nem kiszolgáló árus. „Hát a sali 48 forint.” (Alacsony ár a szép áruért.) „Ja, lopott saláta.” – „Engem is úgy találtak”, mondod. Nem több ez, mint valakivel irodalomról beszélni, aki „téged nem olvasott”? És mikor olvas, mikor, mennyi írásod révén olvas rendszeren?

Szinte senkit sem tudok mondani, aki rendszeren olvasna engem. Akkor? „Lopott saláta... Engem is úgy találtak...” S a karzaton mégis egy vodka, egy sör.

*

Nem számít külön a művészi törekvés. Az írás, az irodalom. Csak ami magad lettél – „zen satori”, bár ez így (ki)mondhatatlan, az számít. S ott nincs semmi számítás. Csak ahol nincs semmi számítás, ott számít valami, bármi is – ahol tehát a *számít* törlődik, s helyén marad a

- - - ez számít.

*

Hogy ez egy életre szól-e, és hogy az életbe a megletézhetés (meg-élhetés, +élhetés) beleszámít-e, nyitott kérdés marad.

*

Nincs dohogás. Csak az van: a Montaigne-t senki sem hiszi. Hogy „Montaigne XXI. felé”. E században. Csekélységem. Egy Montaigne-pozíciót egyáltalán „megcéloz”.

Nincs kivel miről mit beszélni. Még *mit* csak volna. Még kivel is. Még hogy „miről” legyen a „mit”, az is. De együtt nincsen. Ez csak nekem rossz.

*

Dohogás. Nem az, hogy „dohra” dobra” verni. De hasztalan dolog (dohog, dobog).

Csak a szív a *végre*. (Felmentés a jelennek? S ha eldobok feljegyzéseimből egy lapot? Nem hiányzik? Nem fog.

Ezek, íme, igazi feljegyzéseim.)

*

S mi az írás maga? Kérdezem ezt, vagy válaszra készülök. Ha készülhetnék, nem lenne tisztességes a kérdő forma. Az írás az is, hogy ezt például folytathatom, abba is hagyhatom. Az is az írás, hogy e dolgozatnak itt bármely része jelképpül vehető, ám mire? Nem azt kell tudni tehát az írás elemeiből, legyenek ezek akár: mondat – szerkezet – sugallat – egyéb... nem azt kell tudni, hogy mi a kérdés, hanem hogy miféle válasz ez. Az írás, e dolgozat miféle válasz.

S efféle talán: ma, egy februári nap délutánján, senki más beszélgetőtársam nem volt, mint ennek az írásnak a folytatása, befejezése. Jók mégis a jegyzetek. Effélék: „Nem hoz-

hatsz szóba semmit, mert válasz az, s viszontválaszolnak. És így a végtelenségig. Nincs az, hogy te is tényként állsz (azzal, amit írtál). A tény: a világ. És világnak tartják magukat, akiket te hozzá(d)-szólóknak érzel csupán. De az irodalom szerves. Ha ki nem fárasztom magam”, írtam fel tehát pár napja, „estére, valami elmarad, így érződik. Viszont ez is van: elég. Elég volt. Mondani, mondani, mondani mindent. Mint az utazás. Nemcsak, hogy nagyon ki is lehet jönni belőle, de hogy elég is volt. Még az egyszer, egyetlen napra csak, megpróbálom. Hogy elmondhassam, lehetetlen volt. Az írás sem más. Kísérlet rá, hogy elmondódjék: nem volt lehetséges. Kérdés, milliméternyit is meghaladtuk-e Kafkát. Hanem mint lesiklók egymástól látszólag függetlenül futottuk meg pályánkat, ráadásul valami olyan <műfajban>, ahol még évekre, hónapokra sem mérnek semmit, nem hogy százmásodpercekre, s ne feledjük: semmit. Ahol magunk vagyunk a mérték, a pálya, a sebesség, az egész nem-is-dolog dolog. Sanyarú, vagy kinek-épp lukratív: *ez a dolgunk*.” Szívemben, ily íráson kívül, senkire vágyam.

Pedig hát

...dehogynem. Csak ez sem mondható így, ez így sem mondható: mégis arra a bizalmas, bár ordenáré közelségre „vágytam”. Vagy a Totyi ücsörgésére a nyakamban, a kezemben, míg a sírepülést nézzük. Hogy a konferenciázókra gondoltam, decemberből, vagy hogyan, írásait olvasgatni vágytam, s hogy megjelenjenek hamarosan. Nem ellenjáték a test, a madár, a szellemközelség, de mégis: az. Bécs is erre az egy napra, melyet állítólag azért vesznek fel – „a vállalatok”! – mert legalább nem ez-ami-itt-*van*. Holott az ottlétben, seholy ottlétben nem hiszek, sőt. Madaramnak, „a Felügyelőnével” itthon, jól el kell viselnie, hogy mintha egy nap nem ambulánsan kezeltek, hanem bent tartottak volna. (Bocsánat, félreértést ne: nem kezelnek ambulánsan sem, ez csupán hasonlat.) Ellenjátékul kell ez a bő egy nap ahhoz, hogy semmiféle ottlét nem természetes már nekem, annyira elszellemültem (Főmedvém? „Megy az utcán, hangosan szellemülget!” – „Dömi!!”), hogy kicsit idegesít, ha hallom, jóakaratóan mondva: „Persze, hiányoltak...” (Mondjuk, az Ottlik-album bemutatójáról, meg mit tudom én, mely városból és hogyan.) Nem, én azt szeretném, ha így mondanák: nagyon jelen voltál, igen, „átment”, hogy az ott nem léted a jelenlét. De nem tüntetőleg. Nem extravagánskodva. Hanem ahogy Ottlik Medve Gábora mondja, nemrég idéznem lehetett, hogy „ti” a féltékenyen őrzött mindenféle (szerelmeitek, eredményeitek, pozícióitok stb.) alján csak valami forró, cseppfolyós lávarétegen imbolyogtok, míg Medve – Ottlik! – a személytelen közöny talajára látja lerakodni a részvétet stb., képzeljük el: „Lementem...” mintegy barlangba „...kapirgáltam nektek egy kis részvétet, szeretetet”. De hagyjuk. Mindezek ellen kell ez az egy nap. Hanem ez kit érdekel.

A pont az i-n, a kör négyszögesedése stb., ugyanolyan idegenség lesz a világ jó átlaga számára is, pár kivételes esetet kivéve, mint „a verebek”, és áthidalhatatlan szakadék távong már, hogy medvegáborosan folytassam, a diszkrét kimetszett sokpont-felületek és a magam pillanatnyilag valamerre haladó gömbsugara közt. Hagyjuk ezt is, mondjuk romantikusan, divatszó: ha Szent Genet, a végre-egy-nem-szép-író küllemével velem rokon, csak – sajnos, nem sajnos – tőlem a homoszexualitásával csillagtávolsági (na tessék) író meri mondani *A rózsza csodája* zárásául: „és elindultam mezítláb”. Kivégzett rabtársainak emlékével, a halálfolyosó átlátszatlan üvegének emlékével, az emlékeket őrző, megparnult

porló újságlapok érintésével ujjbegyeiben. Elindulok mezítláb... nekem is így kell zárnom. Á, túlzás az is, hogy fontosak lennének, akiknek távolisága fáj. Hiszen talán közömböse is nekem, létezésük érzékelésével ugyanúgy nem foglalkozom, ahogy Kemptont (mégis) nézve Bécsben azzal a gondolattal, hogy Cordóbában, Bugainsville-ben, de még Mauritius vagy Guam szigetén is milyen versenynapok vannak épp, kívül esik elképzelhetési köreimen. Túlzás a dolgok fontossága, azaz a fontosságnak megvan, mint Ottlik mondta szintén (akinek szép kis támadásokat kellett elviselnie féltudományosan, szintén), a maga lényegtelenége. Ne zárd le hát írásod, hogy a *Próza* hangját is a Genet-é mellé vegyem. Ne írj keltezését. Ez mind semmikor volt, és mindenkor, és ez volt, miközben minden más volt, egyéb. Ennyi a mondat, egy ilyen „egyéb” biggyesztése, s nincs-e igazuk azoknak, a konok plaszticitás-hívóknak, akik szerint ez nem old meg ugyan „mindent”, de analitikusan és dohogva sem juthatunk többre nála?!

Pontosan fogalmazunk, csak felületesen félünk. Ez ne legyen a kafkaiságunk. Az írás: jelen-állapot. (Ezért fontos a jelen!) S ahogy a legendás prérilovag, mondjuk, a... magára ne ismerjen... mondta: „Hogy mi a másik, ami az egészséged mellett kell? Hogy hagyjanak békén!” s tovább támaszkodott bal lábára és nyugdíjára. Írókám, mondaná ugyancsak ő most, de nem járok semmi kocsmapulthoz, vendéglőalkóvba, tudod te azt nagyon jól, mit nyavalyogsz és morgolódsz akkor. Mert csak morgolódásnak veszik. Nekik akarod megmagyarázni, akik dolgaiból is csak az ő féltve őrzött „szerelmeik” világára, kénytelen vagy örvendetes helyzetükre vonatkozó akármit tudják evidensen fogadni, s épp azzal maradsz nekik idegen, ami neked magadban a legérdemlegesebb, ez a te nem-kell-a-más-élménye teóriád. És az elveszett tragikum elmesélte: hogy már ha valaki tematikai katarzist, mondja ez a közgazdaságilag és mérnökien képzett, nyilván Ottlik-olvasó úr a pultnál, s félek lassan, már ezzel is untatom, ezzel, hogy helyzetem elemzi, ugyan már, ha valaki tematikai katarzist vár előidézhetni a dolgaival, az rendeljen nekem egy abasári rizling hosszúlépést inkább, megérdemli reménytelen öszvér! Mert hogy ő maga szolgált lovas alakulatnál, geodéta. Ennél jobb bemérés nem kell nekem, ennél, hogy a köz hangulatába visszatérjek, csak egy-két *kimérés*, az a jobb. Ahol már Genet-t elemezve nem ülhettünk tovább, mert ő ott nem volt ismerős, sem Artaud, ellenben az itteni helyzet – csak az itteni, írókám? – reménytelenjéből, szóismétlés, sok mindent elődohogtunk. A pince hirtelen tárult ajtaján, mintegy kafaian, hordók erőteljes, jó dohszaga csapta meg orrunk. Dohogjanak ám a hordók, kiáltottam, bár a prágai mester örökös idézését is utókori léhaságnak, és na-ja-most-már-könnyű valaminek hirdetem én.

Akárhogy vesszük

– s csak egy ily nagy közhely elem alkalmas ide –, hideg is lesz ma, és bármennyire az maradna kis délelőtti utad ebben a városban, valahova, hova is, nem túl határozott céllal, kellemetlenebb volna ennél, az említett körülmény. A hideg. Meleg nadrágot majd Bécsbe, vagy tréningalsót, hosszút. Fel van térképezve benned, hol vannak vizeldék, melyik Platz, Bahnhof stb. alkalmas többcélhasználatúan. S közben a járkálás, minden cél nélkül ott is, de mégse itt. Persze, ami főleg az utolsó hetekben felhalmozódott, mint békét-nem-hagyó mindenféle (túl Nem Egy Minden, s nem is egymindegy!), tekinthető lenne így is: legalább történik valami. De én nem hajtom a frázist a kimérdékről, pincészetekről sem, ha épp másképp érzem. Jó, amikor aztán újra másképp, hát újra hajtom. Kafka mondaná: hát

velem sem könnyű? Így nyilatkozna valami kisember alakja? Nem hajtom a szellemesdit, hogy írjak róla? sokat? az a jó, akkor mindegy is, mit. Nem, mert ez azért nagyon másképp is van. S talán azt mondhatom: mert a csupa-jó, a tejszínhab, az örökké-teli-a-szánk-e-legfinomabb-burgundival érzés is elviselhetetlen volna, sőt az igazán, és mert az ellenkezője, vagy a legalább majdnem efféle, nyugtalanság forrása lehet, s nekem az, hát a legalkalmasabb még mindig az (elfogadom) ily „köztes dohogás”. S én erre mondom, ah, nem is Kafkával, de Montaigne-régiességgel: csak dohoghassak viszont sokat, minél többet, s mindegy, nem veszik észre „az” ember képe, egy változat így, lesz kidolgozva. Ki a fenének kell ma „az ember” képének kidolgozása, még ha bevallottan csak egy változat is? A Mintegy Fantázia, vagy a Végsőkig Ordenáré, az kell. Na, reméljük a kemptoni versenyek pont e szombaton nem maradnak el, nézhetjük legalább, pénzünk úgyszincs reájuk! Egy nap.

*

De amire minden pénzed – na ja! – fölteheted: nem a „te” speciális élményvilágod idegen „nekik”, nem a te tragikumod, hanem eleve – míg toleranciahirdető kor gyermekei! – a „másik” élményvilágot és a másik tragikumot nem képesek és nem is akarják átélni. A tömör szöveg „nekik” maximum a szellemesség, a csattanó. (Mondjuk itt nálad a „Pontosan fogalmazzunk, de csak felületesen félünk”, vagyis az igazi pontos fogalmazás nem lehet „veszélyes”. Mindössze rosszul emlékszel rá, mit is írtál.) De „tőlük és róluk” el itt! vissza kell jutnod nyugalmad egyedüli méltó állapotába. Ennek különböző lehetőségei vannak (különbéféle alkatok számára mások és mások). Sajnos te a totális kiiktatás módszerével élhetsz csak. S nagy bajban lehet a lelked, ha utazást választasz, melynek velejáróit egyáltalán nem bírod elviselni. Helyben léted „általuk” igencsak elviselhetlenné válhatott. De nem baj, szerencseköved egy kemptoni kavics, italod február merkúri legvégén a... és kanyarodj be minél többször, ha... és... mars...

Vagy nem?!

2004. febr. 12–21.